

Pojmi, katerim se tu priučim v svojem maternem jezici, ti obogaté njemu duh, kajti pojmi, katere značijo besede jednega jezika, niso ravno tisti, katere izražajo besede drugega jezika.

S poukom v svojem maternem jezici se dijak ne nauči samih besed, nego tudi pojmov. Dovoljeno mi bodi, da se tu sklicujem na besede cesarja Karola V.: „Kolikor jezikov znaš, toliko ljudi veljaš.“

Uže tem načinom bi bili dosegli gimnaziji, kakoršni sta v Kranji in v Novomestu, vzviševalni svoj vpliv na izobraženost, kajti, naslanjajoči se na nemškega in goječa slovenski nauk, dajali ste učencu najlepšo priliko, da se pripravlja gladkemu in popolnemu izražanju svojih misli v maternem jezici.

A doslé se je, žalibog, ravno nasprotno godilo, kar je žalostna posledica samo formalne in navidezne izvršitve principij, katerim je porok državna temeljna postava. (Dobro! dobro! na desnici.)

V resnici nahajate po uradih in v privatnem življenji med uradniki, učitelji, pravdniki in njih pomožnim osebstvom mnogo takošnih, kateri so se šolali po kranjskih srednjih šolah, vendar ne umejo svoje materinščine dovolj, zatorej v njej morejo le s težo ali nezadostno občevati. A prav ti ljudje so, kateri nočejo v slovenščini niti uradovati, niti učiti in ki sicer ne marajo za slovenski jezik v javnem življenji. (Na desnici: Resnično!) Prav ti ljudje so tudi, kateri, prisiljeni po osebnih vzrokih, se vedno protivijo željam stanovništva in podpihujejo oni národni razpor, kateri stalno vlada po deželi. (Res je! na desnici.)

A kar še bolj grení to britkost, je krivično očitjanje, da jezik ni dosta razvit, da ni sposoben za uradovanje, češ, da še celó domači uradniki, učitelji in pravdniki, zato sami rajši občujejo v nemščini.

Gospôda moja! Ljudstvo uže davno dobro zna, da jeziku ne manjka sposobnosti, ampak to vé, da se doslé ni zadostno gojil.

Ako zatorej po jedni strani ni bilo moči, naobražiti se v svojem jezici, a se to hoče vpotrebljati v dokaz proti rabnosti tega jezika, potem se nam ni čuditi o neprestanih obžalovanja vrednih agitacijah in o uporih razžaljene narodne zavesti. (Dobro! na desnici.)

Gospôda moja! Jezik le daje narodu zavest samočutja.

Ako kak národ žalostnega — pritrditi moram — sramotilnega svojega stanja ne more trpeti, da je po nedolžnem ali po administrativnem razjerkobstvu izgubil svojo zvezo s prošlimi rodovi, bode Vam li moči, zabranjevati mu napóre, govoriti svojim naslednikom in poznejšim vnukom in staviti se njim vzpored?

Spoznal sem, da národne resnične in resne želje Slovencev ne presežajo mere, katera bi se jim ne mogla dovoliti. Če tudi so neprestani borilci proti načelu germanizacije, vendar ne bodo nikdar pozabili državnih interesov. Narodi so prelojalni in navzlic svoji narodni razvnetosti premodri, da ne bi spoznali potrebe in koristi modernega kulturnega jezika in državne volje.

Tako daleč ne bode prišlo in ne sme priti in tega tudi ne želé Sloveni, da bi dijaki kranjski prihodnjí ménj sposobni bili za više šole in za javno življenje nego dijaki drugih kronovin. (Dobro! na desnici.)

Nasprotno hoté, da njih otroci s kmetov uže pripravljeni, ne nahajajo v jezičnih razmerah vzrokov, biti izključeni velikim avstrijskim hramom znanosti.

Ako zatorej slavna zbornica meni pritrdi, da se bode v prihodnje po srednjih šolah v deželi obračala jednaka pozornost na potrebno in pravično gojitev slovenščine, storí se tako važen korak za odstranitev národnega razpóra vsaj v

kranjski deželi. Umolknila bode agitacija in vrne se zopet mir.

A še neka druga stvar, ki se tiče državnih interesov, je temelj mojim opomnjam.

Na južnem kraji Save smo prevzeli oskrbníštvo razprostrane dežele in dolžnost nam je, tamkaj postaviti nov velik administrativni aparat.

Mnogo let bode še minulo, predno bode moči dobiti v tej deželi sami dovolj funkcionarjev, zatorej bi treba bilo uže zdaj pri umestovanji v tej deželi jemati poseben ozir na uradnike kranjske in bližnjih slovenskih krajev.

Uže zaradi sorodstva po jezici in krvi in vkljub temu sorodstvu zato, ker niso še navdani tam vladajočih versko-političnih načel.

Slovenski mladini bi se po takem odprl vesel izgled, sijajna svojstva neutrudenosti, stanovitnega hrepenjenja po viših uzorih in zlate poštenosti, katerih ima slovensko ljudstvo v tako obili meri, porabiti v tej deželi na čast avstrijskemu upravništvu. (Dobro! dobro! na desnici.)

A tudi zato je treba, da se tisti, ki imajo iti tjà, dobro izučé v slovenščini. Izobraženost, opirajoča se na staroslovenščino in na natančno poznanje koreník daje vsacemu naobraženemu Slovenu sposobnost, takoj premagati ovire ter uradovati v srbsko-hrvatskem jezici.

Pogoji takemu pouku imajo se pa dati na gimnazijah tistih krajev, kjer bivajo Sloveni.

Ne jemljite zatorej deželi srednjih šol, v katerih ima jezik národov dobivati potrebno gojitev, in dajte tudi tako državi priliko, uvesti v pridobljenih deželah sposobnih in zvestih uradnikov.

Gospôda moja! Storite, da se slovenščina po kranjskih gimnazijah boljše goji in, kjer se je moči, tudi mladini novih od nas pridobljenih dežel pripravljati za avstrijske višje šole! (Veselost na levici.) A vkljub temu moram prav na to obrniti Vašo pozornost in prepustiti Vaši sodbi, ali ne bi jako koristno bilo, ko bi ne le hrvatske in srbske, nego tudi slovenske srednje šole bile učilišča mladini pridobljenega ozemlja. (Dolgotrajno ploskanje na desnici. Govornika pozdravljajo mnogi udje na desnici.)

Naši dopisi.

Iz Rusije 5. aprila. — η. (Dalje in konec.) — Dasiravno avstrijska ustava ni veliko vredna, so nas vendar sporočila zadnjega časa iz Avstrije jako razveselila, sporočila namreč o tem, da ministerstvo grofa Taaffe-a gre, dasiravno počasi, vendar gre naprej po poti, ki je v stanu pripeljati do pravega cilja: k porazumljenji in pravici. Dokaz temu je tudi to, da ste Slovenci vendar enkrat prejeli resničnega Slovenca za cesarskega namestnika. Škoda le, da Avstrija vsako kolikorsibodi dobro stvar začjenja nekako prepozno. Pravično notranjo in unanjo politiko bi bila morala Avstrija, ker tega prej ni storila, vsaj 1876. leta začeti. Tako bi zdaj kakor avstrijski tako tudi drugi evropski narodi najbrže uživali resnični mir. Al tadanja avstrijska politika, ki se k nesreči še zdaj nekako poddržuje, je kriva berlinskega traktata, ki Evropi ni dal miru, temuč stvaril je pravi vulkan. Posledki tega traktata so javni: Rusija za svoje velikodušne žrtve ni prejela polne zadožitve in tega so bili najbolj krivi Bismark, Beakonsfield in Andrassy; to Rusiji se ve da ni moglo biti po volji. Avstrija je prejela za svoje potezanje za „turško celoto“ dve lepi turški provinci; to pa ni prav nič po volji tistim slovanskim narodom, katere je želela Rusija osvoboditi tujega jarma, kakor tudi Rusiji in Italiji ne.

Anglija, ki se je podobno Avstriji ptezala za „turško celoto“, si je tihotapski vzela prelep turški otok, kar se menda prav nikomur ne dopada. Italija, ki vidi, kako drugi tebi nič meni nič tuje provincije anektirajo, bi tudi rada kaj anektirala, kar se pa Avstriji nič kaj ne dopada. Da so se ljubeznjivi migljeji Francije Rusiji dopadali, spet Nemčiji ni bilo všeč; a to nadlogo je šel ruski Nemec = nihilist v Pariz popraviti in on je svojo nalogo po neumnosti Francozov lepo izpolnil. Nemčija je uže hitela Rusijo objemati, al Rusija je vendar uže nekako blada za nemške poljubljaje z imenom „zveze treh cesarjev“, kakoršno jej dunajski in berolinski telegrami včeraj in danes ponujajo, in to po pravici. „Zveza treh cesarjev!“ Pod to ličino sta Bismark in Andrassy z Beakonsfieldovo pomočjo skovala berolinski traktat, a ta traktat je podžgal poslednje razsajanje Hartmanov — nihilistov. Ko so namreč nihilisti videli, da je „zedinjena Evropa“ Rusiji zakričala: „stoj!“ so mislili, da zdaj je njihov čas, zdaj je treba rogoviliti in razsajati, zdaj bo „zedinjena Evropa“ na Rusijo zakričala: „Daj jim konstitucijo!“ Kaj bo ruska vlada odgovorila na ponudbo „zveze treh cesarjev“, nam ni znano; a med narodom se sliši le taka sodba: Take zveze, da bi naši zavezniki za našim hrbtom z našimi sovražniki kovali mahinacije proti nam, ni nam treba. Na prijazen pozdrav imejmo prijazen odzdrav, a pri tem svobodno roko.

Čist zrak je vél le med Anglijo in Avstrijo, al še ta zrak ste si Anglija in Avstrija sami okužili. Avstrija je neki v nekem pogovoru Angliji rekla, da Gladston je poguben, okužen človek. Angleški vladni časopisi, želeči politično ubiti Beakonsfieldu nevarnega Gladstona, so to avstrijsko obsodbo Gladstona razglasili, Gladston pa je na to odgovoril na metingu pred volilci med drugim rekši, da „na svetu ni kotiča, o katerem bi se moglo reči: tukaj je Avstrija kaj dobrega storila.“ To pa Avstriji sopet ni bilo po godu, in zrak se je še bolj okužil. Beakonsfield, želeč razkužiti anglo-avstrijski zrak, je ukazal Elliotu, na eni strani potolažiti Avstrijo, na drugi strani pa preklicati tisto, kar so Beakonsfieldovi časopisi napisali. Beakonsfield je mislil, da tak preklic bo Gladstona še bolj osramotil pred angleškim narodom. Al kaj se je zgodilo? Angleški narod je sodnik Beakonsfielda in Gladstona, in kakor telegrami iz Londona poročajo, ima Gladstonova stranka pri volitvah nekoliko zmago nad Beakonsfieldom: „Vsi vladni časopisi so soglasni v tem, da konservativna večina prejšnjega parlamenta se je raztajala in da Beakonsfieldovo ministerstvo bo po volitvah padlo.“ Tedaj Gladston in Hartington bosta ministra. To potrjujejo tudi telegrami iz Berolina in z Dunaja, ki objavljajo, da te novice iz Londona so avstrijsko vlado zelo potrle, da telegraf med Dunajem in Berlinom dela noč in dan, da bi staro, razvezano „zvezo treh cesarjev“ zopet zvezal, pa da se bojé, da „zveza z Rumunijo“ (!) jih je preveč „kompromitirala.“ Kukaja begotnja! — dé ruski kmetič. Kaj Gladston misli o Avstriji, je znano. Nič bolje ne misli Hartington, dasiravno so njegovi govori bolj olikani. Smisel njegovih govorov je tak: „Tory-stranka ni hotela sprejeti berolinskega memoranduma, ker je želela turško-ruske vojske v nadi, da bo Rusija po njej silno oslabela, ali da bo morda celo pobita. Njihova nada se ni vresničila. Vojska je bila sicer draga, al njeni posledki so tehtni. Rusija je popolno prekrižala vse posledke Krimske vojske, a ne samo to, ona je marveč prejela izdatno priraščanje v mali Aziji z novo važno luko na Črnem morji, in kar je še bolj važno, ona je prebudila v novo življenje balkanske narode; kristjanski narodi Turčije so zato hvaležni Rusiji in njih hvaležnost ne bo kmalu ugasnila.

Vso to korist na vshodu bila bi lahko Anglija žela. Če Whig-stranka prejme po novih volitvah vlast v svoje roke, bo Anglija drugače pogledala na Turčijo in na njene narode, ne pa tako, kakor je na nje gledala Beakonsfieldova Anglija.

Iz vsega je vidno, da Whigi bodo skušali popravljati grehe Toryjev. Iz mojih prejšnjih pisem častiti čitatelji vedó, da v Rusiji tudi Gladstonu nič kaj preveč ne zaupajo; tudi on je Albion, le druge barve je. Rusiji prav hladnokrvno prešteva števila glasov Whigov in Toryjev pri novih volitvah. A ne tako lahka mora biti ta stvar za Avstrijo. Razen „begotnje“, o kateri sem uže omenil, potrjuje dunajsko „potrtev“ tudi dunajski dopisnik berolinske „Nat. Zeitung“. On piše, da na Dunaji prestrašeni čakajo posledkov angleških volitev, češ, da utegnejo zelo predrugačiti sklepe berolinskega kongresa. — Take misli razvija dunajski dopisnik berolinskega časopisa! Ko bi bil pred enim mesecem v Franciji ali v Rusiji kdo tako pisal, bi ga bili na Dunaji in v Berlinu „roka ob roko“ za norega in nevarnega panslavista razglasili. Če v Angliji res Whigi pri volitvah zmagajo, ostane le še vprašanje: Kakošna bo vprihodnje vnanja politika, posebno politika gledé balkanskega polotoka, „avstrijsko-jugoslovanskih patrijotov“? *)

Z Dunaja 27. aprila. (*Parlamentarno gibanje*) poslanske zbornice postaja od dne do dne živahnejše. — Na eni strani levica na tihem zbira svoje moči ter poskuša skrivej in nenadno vladi in desnici katero priložiti, — na drugi strani pa se desnica in vlada bolj in bolj bližate, kolikor huje in strastneje se levičarji obema nasproti stavijo. — Preteklo soboto imela je zbornica tako živahno in nepričakovano prasko o priliki Gompertz-ove resolucije, za katero si je levica celo moravske velike posestnike pridobila in ker tudi poslancev ministrov v zboru ni bilo navzočih, si je bila zmage uže po vse gotova. Al desnica, akoravno na leviški naskok nič pripravljena, je brez dogovora kompaktna stala kot en mož in brca, desnici namenjena, je tehtno in sijajno zadela levico samo. — Blizo taka se je godila v večerajšnji seji. Začetkom je poslanec J. Fuchs, strašanski kričar in kakor Nemec pravi „Frasendrescher“, po svoji navadi razsajal zoper ultramontance, klerikalce, fevdalce, reakcionarje itd., — slavo pevajoč svojemu „humanizmu“ je po hlapčevsko udrihal po ministru Konradu in po knezu A. Lichtensteinu, kateri je pa še le za njem imel govoriti. Na to sta sledila odločna, a strokovnjaška in zmerna govora kneza Lichtensteina in grofa Haracha, ki sta kakor toča padala na pleve Fuchsove. — Da so pri zadarski in kotorski nemški ljudski šoli, kateri ste se potem imeli obravnavati, levičarji nameravali silen vriš, se je uže naprej vedelo, ker so oglasili predlog svoj manjšinski. Nepričakovano pa jim je bilo to, da bo zdaj vlada sama umaknila to, kar je poprej Stremayer v budgetnem odseku tako gorko zagovarjal, in ko minister Konrad po sklepu in v imenu vlade to res stori, je Herbst, ki je v tej zadevi še zmiraj pričakoval vladne podpore, kar zdivjal, svoj uže pripravljeni govor obrnil z vso ostrostjo tudi zoper vlado in padel je s svojim govorom res v tako melodijo, kakor se ob nedeljah večer navadno čujejo po ulicah tukajšnjega predmestja Lerchenfeld ali pa v Wurstelpraterji. Zdajci pa vstene najprej Klaić, in, akoravno nemški slabo govoreč, ga hudó, a možato in dostojno tako razmlinči, da vseh Herbstovih sofizmov in fraz ni dlačice več

*) Ostale vrstice smo izpustili, ker, kakor mi knjigo poznamo, je vendar misel prof. Citovičeva — prečudna!

ostalo. Ker je pa Herbst v svojem besedovanju tudi budgetni odsek napadal, si ga je konečno privoščil tudi Hohenwart ter ga tako brez usmiljenja razdelal, da se mu bo več časa poznalo, kakošen pogorelec je nemčurski kolovodja. — Danes zanesljivo sklence zbornica naučni budget in po sklepu desnice prične obravnavo vojne takse, o kateri sem „Novicam“ uže poročal. — Sploh so levičarji zmirom divjiši, ker čutijo, da njihovo vedenje — po vsem, kar se zdaj more soditi — le desnici koristi in da čedalje jasnejše postaja, da pride zmerno pa po vsem desniško ministerstvo na krmilo. — Pred sred maja ne bode konec zborovanja.

V Gorici 25. aprila. — Novi slovenski vitez gosp. Anton Klodič je privzel priimek „Sabladoski“. Znabiti da marsikomu ustrežem, če ta pridevek enomalo pojasnim. Sabladoski je ime g. Klodičeve matere, rojene v Št. Andreži pri Gorici, kamor se je bil preselil njen oče — po rodu Poljak — po francoskih vojskah in kjer je pozneje na pustih grobljih sezidal eno najlepših Št. Andrežkih hiš. Znan je bil v vasi kot gosp. „Sandro“. Imel je krčmo s tobakarnico in pisatelj teh vrst je hodil tje po „Drei-König-Rauchtabak“ za očeta. Od prve žene je imel g. Aleks. Sabladoski sinu duhovnika, ki je veliko let pastiroval v Livku nad Kobaridom (proti Benečiji). Bil vam je gosp. Jožef blaga duša, poštenjak prve vrste, prototip jovijalnega vikarija na kmetih. Ta gospod stric je bil vitezu Klodiču drugi oče in je, kakor vsem, ki so ga poznali, tako soseben gosp. Klodiču nepozabljiv. Temu svojemu sorodniku in dobrotniku na čast in v spomin si je izvolil gosp. nadzornik Klodič viteški priimek „Sabladoski“ (kar je prav za prav Sabladovski). Čutil se je dolžnega to storiti tudi za to, ker je po ranjcem g. vikariji on dedič zgorele omenjene hiše in nekega zemljišča v Št. Andreži. — Še to-le anekdoto naj povem. Vikarij Sabladoski se je rodil v sedanjem oratoriji centralnega semenišča goriškega. Pa ne, da bi se kdo namuznil! Kapela semeniščna je bila namreč od francoskih časov do l. 1818. vojaški magazin za senó in slamo in semenišče je imela tudi — prej francoska potlej avstrijska — vojaščina. Oče Sandro je opravljal tam ne vem kako oskrbniško službo in imel v sedanjih molivnici svojo spavnico. Po vsem, kar sem povedal, tiči v gosp. Klodičevem viteztvu nekaj poljskega, nekaj beneškega (on je rojen med beneškimi Slovenci — ne daleč od Livka) in nekaj goriškega. Bog živi prvega narodnega viteza! — Napovedani novi goriški list „L' Imparziale“ je zagledal v čedni obliki v sredo beli dan. Nepristransk se sili biti — pravi „Eco“ — pa se mu ni prav posrečilo. Sicer pa ni še mogoče soditi, kam prav za prav njegov „quodlibet“ meri, da si se nam pozdeva, kam pes taco moli. — V III. in II. volilnem razredu so (o dopolnitvenih mestnih volitvah) preteklo sredo in v petek zmagali „magistratovci“, in sicer posebno sijajno v III. razredu, v katerem je bil kandidat tudi dosedanji župan dr. Deperis, ki je dosegel od 472 glasov 337. In njega bi bila menda nasprotna stranka najrajši odpravila. V II. razredu je za 15 glasov zaostal tudi dr. Tonkli, kand. „ekonomistov“ za svojim nasprotnikom dr. Della-Bona-o (notarjem, bratom Tridentinskega knezo-škofa). Bomo videli, kako bo prihodnji torek, ko bo I. razred volil 2 odbornika. — Ravno je začelo zvoniti k pogrebu po Goriškem znanega poštarja in posestnika (iz Črnič) g. Andreja Fischerja. Umrl je včeraj 70 let star.

Senožeče 24. aprila. (Javna zahvala.) Za pogorelce v Dolenji vasi je bilo meni poslano: od častitega gosp. Šim. Kosmača v Škofji Loki 5 gold., od častitega gosp. Karola Tedeschia, župnika v Gorjah 12 gold.

Blagim gg. dobrotnikom zakličem v imenu nesrečnih pogorelcev: Bog stokrat povrni, in daj, da bi jih še mnogo dobrotnikov posnemalo!

J. Okorn, župnik.

Iz Dol pri Št. Rupertu. — Pri volitvi županstva 12. dne u. m. je bil za župana izvoljen Martin Zupan iz Selc, — za svetovalca pa sta bila izbrana Marko Kovač iz Jelenj in France Fakin iz Dol. Vsi vrli narodnjaki!

Iz Ljubljane. — „Slovenci triumfirajo danes; borili so se in bitko dobili“. Tako je pisala dunajska ustavoverska „Wien. allg. Ztg.“, ko je bila dr. Vošnjakova resolucija, da se slovenski jezik uvede kot učni jezik za slovenske učence na srednjih šolah, nemški jezik pa bode obligaten predmet, s 158 glasovi proti 128 sprejeta. Slovenci smo sicer radostni sprejeli glas o zmagi pravične reči, za katero so se uže od leta 1861. borili naši voditelji v državnem zboru in v deželnem zboru, al hladne krvi smo ostali v pogledu na to, da slovenskemu narodu doide drobtina ravnopravnosti še le po preteku toliko let vkljub §. 19. avstrijske ustave. Zdaj tedaj, ko se slovenskemu jeziku zagotavlja ravnopravnost v gimnazijah in realkah, po sprejeti drugi resoluciji pa tudi v učiteljskih preparandijah v Ljubljani in Mariboru, zdaj je „furor teutonicus“ prikipel do vrhunca. Od „N. fr. Presse“ pričeni doli do ljubljanskega „Tagblatta“, kar je vseh judovskih časnikov, vsi divjajo, češ, da je zdaj konec nemštva! Tako ob pamet so vsi veliki in mali nemčurji, da zdaj straha trepetajo pred slovenskim narodom, ki so ga zmerom zasramovali za „narodič“, ki nič ne šteje v Avstriji itd., in da zdaj svetu prav očitno kažejo, kaj je njihova ustavovernost, ki celó tega ne morejo strpeti, da ustava v §. 19. resnica postane! In gospoda vitez Schneid in Klun, ki sta pogumno zagovarjala ono „strašno“ resolucijo, morata še posebno slišati, kako vlivajo ustavoverci svoj žolc čez nju. V očigled temu popolnem pravo trdi stara „Presse“, katera včasih še kakošno dobro reče, ko je o nemški „Staatssprache“ pisala rekši: „Das Deutschthum hat in Oesterreich durch Hochmuth mehr gesündigt, als es verantworten kann“ — in če beremo v 93. listu „Laibach. Tagblatta“ članek, ki je od konca do kraja v napadu prave besnosti pisan, moramo res verjeti, kar se pripoveduje, da primarij bolnišnice dr. Bleiweis name-rava deželnemu zboru predlog izročiti, naj se z ozirom na koterijo „Tagblattovih“ pisarjev in njegovih pomagačev norišnica na Studencu vsaj za kakih 50 blazin več zida.

— Kako visoko spoštovan in res visocega spoštovanja vreden je naš c. kr. deželni predsednik gospod Winkler, kazal je govor Nj. eksc. grofa Hohenwarta pri banketu, ki so ga državni poslanci kranjski na čast deželnemu predsedniku na Dunaji napravili 22. dne t. m. V zdravici, ki mu jo je grof Hohenwart napil, je med drugim rekel: „Mi Vam, prečestiti gospod deželni predsednik, čestitamo o velikem zaupanju, ki ga Vam je presvitli cesar s tem blagovolil skazati, da Vam je upravo lepe kranjske dežele izročil, — pa tudi naši domovini čestitamo, da dobi na čelo moža, ki jej ni tujec in s katerim more v lastnem maternem jeziku govoriti, moža, ki si je v mnogovrstnih upravnih službah od najnižjih do najvišjih nabral bogat zaklad vednosti in skušenj, in ki nima samo popolne duševne zmožnosti za svoje sedanje odlično mesto, ampak tudi srce, vse, kar ve in zna, darovati blagru dežele, v katero ga je zaupanje Nj. veličanstva poklicalo.“ Tako spričalo iz ust moža, o katerem bode — kakor je g. deželni predsednik Hohenwartovo zdravico odzdravil — zgodovina

avstrijska mnogočastnega vedela povedati, je tako častno za našega gospoda deželnega predsednika kakor je veselo nam, ki prihod njegov pričakujemo zdaj vsak dan.

— Gospodje izvedenci, ki so deloma z Dunaja, deloma iz Trsta in Laškega došli v Ljubljano, da nam svetujejo prihodnje temeljito obdelovanje ljubljanskega močvirja, so se danes zjutraj, spremljani od gospoda dr. Kozlerja, predsednika močvirskega odbora, in pa gosp. Peruzzi-a, podali na ogled ozemlja, o katerem pričakujemo dobrih nasvetov. Prihodnjič več o tem.

— Kakor slišimo, namerava prve dni prihodnjega meseca gosp. Gerbic s svojo soprogo dati koncert v dvorani naše čitalnice. Dobro došli!

— (*Dijaška „beseda“*) v deželnem gledališču v soboto na korist ubogim dijakom tukajšnje gimnazije in realke se je izvršila na občno pohvalo obilo zbranega občinstva. Vse, kar se je deklamovalo, pelo in godlo, bilo je delo talentirane in dobro podučene šolske mladine, takó, da gré njej velika čast in pa učenikom njenim.

— Iz Trzina nam je ravnokar došel dopis, v katerem se gosp. župan zahvaljuje vsem, ki so pripomogli, da se je ondi 25. dne t. m. nastali požar, ki je hipoma eno poslopje vpepelil, hitro zadušil.

— (*Vabilo udom narodne čitalnice v občni zbor*), ki bode v soboto, to je, 1. dne maja, zvečer 7^{1/2} uri v dvorani čitalnični. Edini predmet temu zboru je volitev odbora vsled novih družbenih pravil, potrjenih od sl. deželne vlade z dopisom od 23. aprila 1880 št. 2362., ki se v §. 10. glasi takole:

„Za oskrbljevanje društvenih opravil in imetka volijo v smislu §. 6. točka 4. vsi udje v občnem zboru za eno leto petnajst odbornikov, izmed katerih ima dvanajst pripadati plačujočim, trije pa izvršujočim društvenikom. Odbor si potem iz svoje srede izbere predsednika, podpredsednika, tajnika, blagajnika in knjižničarja.“

Odbor čitalnični.

— (*O Matičnem zborovanji. — Konec.*) Za kritiko vanje finančnega Matičnega gospodarstva so si nasprotniki izbrali dr. Stareta, kateremu je nekoliko prikladal tudi dr. Tavčar. „Slov. Narod“ je v svojem 88. listu vse na drobno priobčil, kar sta govorila, — kar pa je bilo v odborovo ubrambo in opravičenje povedano, se je jako skrčilo; nekatere prav važne stvari pa še celó zamolčale po navadni taktiki strancarstva. Potrebno je tedaj, to reč na tem mestu pojasniti, da občinstvo in osobito udje Matični pravo izvedo.

Očitane gosp. dr. Stareta, da vsled društvenih pravil Matični odbor ni imel pravice brez občnega zbora od banke Slovenije kupiti hiše, je odbornik gosp. dr. J. Zupanec s tem zavrnil, da mu je povedal, da je odborovi misli o nakupu te hiše občni zbor lani pritrdil, ko je razgovor bil o tem, kaj naj stori Matica z obligacijami, ki jih ima, da bode denar varno naložen. Matični odbor je tedaj v tej zadevi po želji občnega zbora, toraj pravilno, ravnal. Tega pojasnila, ki je dr. Staretovo očitane popolno podrlo, pa poročevallec v „Slov. Narodu“ prav nič ni omenil, češ, naj ostane Matični odbor pred svetom na sumu nepravilnega ravnanja! A tudi zahvale za trud, previdno in uspešno ravnanje na korist Matici pri nakupovanju hiše „banke Slovenije“, ki jo je občni zbor po predlogu gosp. Grasselli-a dotičnemu odseku izrekel, „Slov. Narod“ odseku ne privošči, kajti nikjer je ni omenil. Se ve da, ako bi bil to omenil, bi bil moral tudi priznati, da je Matični občni zbor z nakupom omenjene hiše zadovoljen.

Dr. Staretovo drugo očitane, da se je Matično imetje, ki je l. 1878. po izkazu „Letopisa“ 58.083 gld. 80 kr. znašalo, v društvenem letu 1879. pa, in sicer v gotovini 41.500 gold. 76 kr., v obligacijah pa 12.760 gold., tedaj skupaj 54.260 gold. 76 kr. znaša, v enem letu za 3823 gold. 13 kr. manjšalo, tudi ni resnično. To se iz sledečega razvidi: Po sklepu računa za leto 1878. je znašalo Matično premoženje: v gotovini 1473 gold. 89 kr., v obligacijah 39.510 gold., v vrednosti hiše 11.400 gold., v vrednosti inventarja 5700 gold., skupaj 58.083 gold. 80 kr.

Obligacije se v računu nahajajo v nominalni, ne pa v efektivni (kurzni) vrednosti. Sploh je pa znano, tedaj ni treba dokazovati, da med nominalno in efektivno vrednostjo obligacij je velik razloček, ker se ta ravna po tem, kakor se na dunajski borzi za obligacije cena od časa do časa določuje, in to ceno spremenljivo dela. Po sklepu računa za 1879. leto, ki se je razdelil udom, ki so došli v občni zbor, se je pa leta 1879. Matičnih obligacij nominalne vrednosti 26.750 gold. prodalo zato, ker je za nakup hiše „banke Slovenije“ bilo odboru gotovine potreba. — Omenjeni sklep računa pa pri zaporedni številki 7. na dalje kaže, da se je za prodane obligacije koncem leta 1878. bile manj vredne 4483 gold. 22 kr.

Če se tedaj od zgoraj omenjenih 58.083 gld. 80 kr. odbije teh 4483 gold. 22 kr., ostane po takem koncem leta 1878. Matičnega premoženja 53.600 gold. 58 kr., — in ako se temu primeri premoženje koncem leta 1879. v znesku s 54.260 gold. 76 kr., se iz tega razvidi, da se je Matično premoženje leta 1879. povejšalo za 660 gold. 18 kr., ne pa zmanjšalo za 3823 gold. 13 kr., kakor „Slov. Narod“ trdi.

„Narod“ se na dalje spodtika tudi nad tem, da, ker po proračunu za leto 1880. za izdavanje knjig sme društvo le 3549 gold. potrositi, lansko leto pa se je v ta namen 3945 gold. 23 kr. potrosilo, bode za letošnje leto manj ko lani 396 gold. 23 kr. se za ta namen obrnilo, in zato ironično vpraša: „je li tudi to napredek?“ — Ta trditve „Narodovega“ poročevalca je prav s trte zvita. Ako bi bil primerjal letošnji proračun z lanskim, prepričal bi se bil, da je v letošnjem proračunu dotični znesek za 177 gold. 38 kr. viši od lanskega, tedaj očitno napredek, kajti lansko leto stoji v proračunu znesek s 3371 gold. 62 kr. izkazan, letos pa s 3549 gold.

Kakor se pa je leta 1879. za izdavanje Matičnih knjig 573 gold. 61 kr. več potrosilo, kakor je v proračun za to rubriko postavljeni znesek znašal, ravno tako se bode letos ravnalo, če Matičnemu odboru o pravem času doide zadosti za tisek pripravnih rokopisov. Čemu tedaj dlake v jajci iskati, kjer je ni? Je li to pošteno? Matica ne pozna „doppelte Buchhaltung“, kakor jo „pro usu“ svojem rabijo „Mladi“.

Žitna cena

v Ljubljani 24. aprila 1880.

Hektoliter: pšenice domače 10 gold. 41 kr. — banaška 11 gold. 39 kr. — turšice 6 gold. 66 kr. — soršice 8 gold. 50 kr. — rži 6 gold. 81 kr. — ječmena 5 gold. 39 kr. — prosa 5 gold. 39 kr. — ajde 5 gold. 39 kr. — ovsa 3 gold. 74 kr. — Krompir 3 gold. 39 kr. 100 kilogramov.